

KRONIKA

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

V deveti številki madridskega časopisa *Equivalencias* (*Equivalences*) naletimo na obsežen zapis o sodobni slovenski poeziji spod peresa Juana Octavia Prenza, v katerem navaja tudi vrsto najmlajših pesnikov. Prenz med drugim piše: »Leta 1953 je izšla skupna zbirka, ki je združila pesmi Kajetana Koviča (1932), Janeza Menarta (1929), Cirila Zlobca (1925) in Toneta Pavčka (1928). Ta knjiga je pomenila prelom s staro in ustoličenje nove poezije. Nastala je kot reakcija proti ozkim merilom socialističnega realizma, kakor se je kazal pri posameznih pisateljih, najbolj pa proti zunanjemu pritisku, ki jo je izvajala stalinistična hegemonija. Nastala je tudi kot reakcija proti poenostavljenim razumevanjem poezije. Novi pesniki so se napotili po zavutih in zapletenih poteh. Pesmi niso bile več le sredstvo za izražanje zadovoljstva, ampak so postale prav to zadovoljstvo. Pesniško delo je zajemalo tako ustvarjanje kot refleksivnost posameznika. Novi pesniki so daleč proč od udobne varnosti norm preverjali svoje delo in svoja nagnjenja do njega. Še več, bili so teoretično zavzeti z naravo svojega pesniškega poslanstva, pa tudi svojega opaznega prevajalskega dela. Strinjali so se v skupni odločitvi, da prenovijo poezijo. Čeprav je šel kasneje vsak po svoji poti osebnega izraza, so vsi ostali zvesti svojemu prvotnemu namenu. Zanimanje za svet je postala ena izmed njihovih stalnic. »In na začetku je bila beseda, / v temo zapisana beseda; / temna luč v temi čakala je, / da jo prižge pogled človeka...« / poje Ciril Zlobec. Delo tega pesnika in vprašanja, ki jih je zastavil, so ustvarili nekakšen

prapor prvega poveljnega rodu. Zlobec je pesnik rodne zemlje, izključevanja spominjanj, človeške usode, skrivnosti, skritih v stvarih, a njegova poezija sama postaja snov; sama se hoče preobraziti prav v dejanje porajanja. Ena izmed njegovih pesmi ima naslov *Samo beseda je življenje*. »Pesnika odlikuje nenavadna zavest o tem, kaj je poezija, jasna zavest o njeni vlogi, ki združuje metafizične in nemetafizične pomene in je izvir njene moči v tem, da poezije ne pojmuje kot golo obliko,« piše Dante Maffia (*Idea*, št. 11—12, Rim 1983). Zlobčeva poezija (kakor poezija tega prvega poveljnega rodu) ne ponuja razvidnih sporočil; izmika se vsemu poučnemu ali koristnemu in se posveča sporočanju svoje lastne tesnobne izkušnje z umetniškimi sredstvi. Daleč od nezmotljivih gotovosti ali skonstruiranih prihodnosti stopa globoko v protisloven svet, ki se nenehno poraja, z namenom, da bi rešil poezijo pred mrakom ali povsakanjenostjo. Drugi značilni postavi sta Lojze Krakar (1926) in Ivan Minatti (1924).

Tako imenovani »drugouvrščeni razred« poveljnega obdobja se je pojavil proti koncu petdesetih let. Praktično ni časovne meje in podobnosti s prejšnjo skupino so številnejše kot razlike. Njegovo nagnjenje k prenovi pesništva in njegov način pisanja odseva perspektivo, ki spominja na predhodniško. Toda njegova jezikovna drznost, včasih igriva, raziskuje mehanizem sporočanja in nadalje poudarja kritično naravo njegovega dela. Ta rod se brez predsodkov postavlja v razpetost med nihilizmom na tematski ravni in eksperimentiranjem na brezpogojno jezikovnem področju.

Drugače kot njegovi predhodniki je brez pomislekov prezrl tradicionalna merila brez domotožja po retoričnem. Skupina štirih je prevzela na svoja ramena težavno nalogo utiranja in čiščenja poti; njihovi nasledniki lahko zdaj gledajo nase, kot da so nekako proč od kakršnegakoli greha vzvišenosti ali krivde. Simbolične — in včasih alegorične — prvine so postale običajne. Oziri do bralca so postopoma zginili in postavila se je zahteva po njegovem sodelovanju in trudu. Ta poezija, naslonjena na večpomenskost, je terjala čedalje bolj večstransko prebiranje. Prizadevanja pesnikov so postala bolj raznolika. Poezija Daneta Zajca (1929) z močnim refleksivnim poudarkom in pogostimi temnimi toni je zaživela s poezijo Gregorja Strniša (1930), ki se nagiba k simbolnemu in terja bralčevo sodelovanje, ali s poezijo Vena Tauferja, čigar pesnjenje označuje vztrajno eksperimentiranje. Ob teh novih postavah pa ponuja kasnejša poezija dobro primerjalno točko za preverjanje poosebljene poti in dokončne uveljavitve prvih dveh povojnih »razredov«. Edvard Kocbek je nastopil s svojim delom trajne kakovosti in postopoma poglobljal svojo jasno religiozno vizijo sveta... Drugi pesnik prve povojne skupine, Janez Menart, se je pojavil s skrbjo za stih, v katerem je občutno navzoče vsakdanje življenje, a v katerem je tudi večal prostor za refleksijo, piše med drugim v izčrpnem zapisku o slovenski poeziji do najmlajših povojnih pesnikov (*Sodobna slovenska poezija*) Juan Octavio Prenz. V tej številki je objavljenih tudi enajst pesmi Cirila Zlobca v angleškem prevodu Davida G. Murraya in v španskem prevodu Juana Octavia Prenza. Kot opomba so objavljene še pesmi v izvirniku. Podobno je s sedmimi pesmimi Branišlava Preleviča, ki jih je po njegovi španski verziji prevedel v angleščino Louis Bourne. Léopold Sédar Senghor objavlja *Pesnitev Yacinu M'Bayeu*

(prvaku v teku na 1500 metrov leta 1974). Iz francoščine mu jo je v španščino prevedel Justo Jorge Padrón, v angleščino pa Eugène Leguen de La-croix, Christopher Rush predstavlja v recenzijem razdelku *Izbrane pesmi* Iaina Crichtona Smitha, ki ga imamo nekaj tudi v slovenskem prevodu. Vsi nastopajoči avtorji torej tudi Zlobec in Prelevič, so predstavljeni s podatki o življenju in delu.

*

V newyorškem časopisu za postmoderno literaturo *Boundary 2* (nekdanji modernizmu namenjeni *Boundary 1*) so nedavno objavili razdelek devetih pesmi Vena Tauferja s skupnim naslovom *Pesmi brez metafizike*. V angleščino sta jih prevedla pesnik sam in Milne Holton. Časopis tudi objavlja obsežen zapis o življenju in delih Vena Tauferja, ki so objavljena tudi s slovenskimi naslovi. Prispevek o pesnikovem delu dopolnjuje še seznam tridesetih knjig, ki jih je doslej prevedel Taufer. V tej številki je objavljena korespondenca med Umberto Ecom in Stefanom Rossom iz časa avgust-september 1982 in marec-april 1983. V dopisih, ki jih je prevedla Carolyn Springer, Eco odgovarja o svojem razumevanju sodobnih literarnih tokov in o svetovih, v katere tiplje njegova »detektivka« *Ime vrtnice*. Angleški pesnik in prevajalec Richard Burns, ustanovitelj pesniškega festivala v Cambridgeu, se predstavlja s tridesetimi odlomki iz knjige *Upravnik*. Francoski pesnik Gèrrard Bayo je v prevodu Ellen Kocher zastopan z desetimi pesmimi iz svoje zadnje zbirke *Na vrhuncu noči*. O delu *Radost besedila* Rolanda Barthesa piše v esejističnem delu Robert Miklitsch.

*

V 682. številki beograjskih Književnih novin zasledimo 9 pesmi Vena Tauferja s skupnim naslovom *Miti in apo-*

kriji vodenjakov. Prevedla jih je Marija Mitrović. Sicer pa lahko v tej številki preberemo še polemičen zapis Milorada Vučelića, (*Kritika in argumenti*) ob odgovoru Dobrivoja Vidića, objavljenem v prejšnji številki lista. Vučelić je namreč Vidića po njegovem mnenju napačno navajal v zvezi s prispevkom na 15. seji CK ZKJ. Vučelić med drugim odgovarja, da je že samo dejstvo, ko se je član CK ZKJ odzval na javno izrečeno kritično opazko na račun svojega dela, določeno znamenje nadaljnje demokratizacije našega javnega in političnega življenja, v katerem bo, kot vse kaže, čedalje manj prostora za običajno in zelo razprostranjeno ignorantsko razmerje do kritičnih stališč, ki prihajajo iz javnosti ali iz vrst članov ZKJ. S področja bivalne kulture je članek Jovana Krunića *Hommage dinarski hiši*, ki skuša ovrednotiti tip dvodelne dinarske zgradbe.

*

Romunski tednik za kulturo in literaturo Tribuna ima posebno rubriko, namenjeno predstavitev tujih poezije. V letošnji sedmi številki (14. februar) predstavlja dva pesnika, Grka Anghelesa Sikelianosa in Cirila Zlobca. Zlobčeve pesmi je prevedel Mirius Oros, ki se v zadnjem času uveljavlja kot prizadeven posrednik med slovensko in romunsko poezijo. Tribuna je že doslej namenjala slovenski sodobni poeziji razveseljivo pozornost.

*

V 311. številki novosadskih Polj se v srbohrvaškem prevodu Zorana Subotičkega s po eno pesmijo predstavljajo trije slovenski pesniki: Iztok Osojnik, Borut Hlupič in Jure Potokar. Zgodbo *Kaplja kerubinske krvi* objavlja Milorad Pavić. To je uvod v pogovor z avtorjem, ki ga je vodil Petru Krdu. *Baumgarten in »nastajanje estetskega*

znanja« je naslov prispevka Milana Damjanovića za kongres Heglovega društva letos v Helsinkih. Mineva namreč četrto tisočletje, odkar se je pojavilo ime in zamisel o estetiki.

*

Dvojna številka beograjskega Savremenika v novi seriji (1—2) ponuja med drugim tudi pogled v novejšo poezijo Vena Tauferja s skupnim naslovom *Mrtvaška kost*. Pesmi je v srbohrvaščino prevedla Marija Mitrović, in napisala tudi daljši prispevek o pesniku (*Prelivanje pomenov v poeziji Vena Tauferja*). Med drugim piše: »Če že pogledamo Tauferjevo poezijo »od znotraj«, odkar se je pojavila njegova prva zbirka do danes, bomo opazili določeno celovitost razvoja, določen sistem pesnjenja, ki mu pesnik ostaja ves čas zvest. Po eni strani lahko govorimo o visoki meri *intelektualizma* v Tauferjevi poeziji — od tod destrukcija dotedanje tematske, idilične in sentimentalne poezije, od tod samoironija in implicitna pesniška razdalja do slehernega »predmeta« opisovanja. Ta pesnik ni po naključju prevajalec Eliota, Pounda in Yeatsa v slovenščino: to je njegov izbor po sorodnosti. — Po drugi strani pa je Taufer *tvorec zgoščenega, ritmičnega in celo ritualnega pesniškega jezika*, pesnik dognane oblike, vendar ne v klasičnem smislu. Namen, dognanost te nove pesniške oblike je doseči fluidnost, opalizacijo medsebojnega prežemanja in prepletanja pomenov. Tauferjeva poezija je vselej klena, skopa v besedah; z malo besedami, toda vedno scizeliranimi, znansiranimi pomeni ustvarja vtis molitve ali zagovora ali kakega drugega »obrazca«, ki mora in more imeti čarno moč. V tej poeziji se stalno čuti bližina magije in mita. Taufer nenehno izklicuje prav tiste simbole, ki so znani iz raznih mitov: od krščansko svetopisemskega izročila prek nacionalnega, tehnično tehnolo-

loškega mita do spet predkrščanskega, navzočega v najstarejših plasteh ljudskih pesmi. Prvo, kar nas v tej poeziji očara, sta ritem in zvok presenetljivih jezikovnih in sintaktičnih sklopov«, piše med drugim Marija Mitrović. V tej številki si lahko poleg pesmi Vaska Popa (*Škatlica*) in zapisa o njih spod peresa Gojka Tešića ogledamo vizualizacijo tega Popovega pesniškega razdelka, ki jo je izdelal Žarko Rošulj. Srba Ignjatović pa s kratkim esejem končuje ta del časopisa, posvečen Vasku Popu. Več prispevkov osvetljuje delo profesorja in literarnega teoretika Nikola Miloševića.

*

Še v januarskem Letopisu Matice Srpske iz Novega Sada lahko preberemo nadaljevanje romana Venedikta Jerofejeva *Moskva — Petuški* v prevodu Aleksandra Badnjarevića. Ob koncu je dodana tudi opomba, da imamo ta roman v slovenskem prevodu spod peresa Draga Bajta. M. B. piše o knjigi *Erotične ljudske pesmi*, ki jih je zbral in priredil Zdravko Krstanić in so izšle še lani. V zapisu se poleg dveh drugih tovrstnih srbohrvaških zbirk omenja tudi naš *Klinček lesnikov*. Stevan Tontić je napisal daljši prispevek o hrvaškem pesniku Nikolu Šopu z naslovom *Zemlja in vesolje Nikola Šopa*.

*

Zbornik *Est Europa* (1. zv.), ki ga izdaja Inštitut za orientalske jezike in književnosti na videmski univerzi, obsega slovenske študije, posvečen pa je sedemdesetletnici Martina Jevnikarja, univerzitetnega profesorja in enega izmed zaslužnih predstojnikov tega inštituta. Rodil se je 1913 v Spodnjem Brezovem pri Višnji gori, po klasični gimnaziji v Šentvidu nad Ljubljano in slavistični diplomu na ljubljanski univerzi se je ob koncu vojne znašel v

Trstu. Deloval je kot profesor v Padovi in Vidmu. Robert Petaros z videmske univerze navaja Jevnikarjevo obsežno bibliografijo prevodov, esejev in kritik. Sicer pa prinaša zbornik več znanstvenih prispevkov. Roberto Gusmani z videmske univerze piše o posameznih krščanskih izrazih, ki se po germanskem vzorcu pojavljajo v *Brižinskih spomenikih*. Srečko Renko z rimske univerze piše o Adamu Bohoriču, prvem slovenskem slovničarju v njegovem in današnjem času. V prispevku utemeljuje, da lahko iz slovenskega gradiva, ki ga je Bohorič zelo bogato zabeležil, z današnjimi metodološkimi prijemi razpoznamo slovnično sestavo jezika, ki je neodvisna od latinščine. Paolo Zolli z videmske univerze piše o dvojezičnih slovarjih (italijansko-slovenskih in slovensko-italijanskih), ki so izšli v tem stoletju. Izšlo jih je 25. Mitja Skubic z ljubljanske univerze objavlja del daljše razprave o latinskih in romanskih jezikovnih prvinah v jeziku prvih slovenskih časnikarjev, pri čemer se loteva Slovenskega naroda iz leta 1868. Manlio Cortelazzo s padovanske univerze piše o slavizmih v pokrajini Veneto in pri tem odpira celo vrsto jezikovnih problemov. Giovanni Frau z videmske univerze se ustavlja ob slovenski različici Prilike o izgubljenem sinu. O nekaterih jezikovnih vplivih in razmejitvah v rezijanskih besedilih piše Alessandro Ivanov z videmske univerze. Jože Pirjevec navaja slovenske odmeve zmage Sobieskega; v prispevku navaja nekatera razmerja zmage Jana Sobieskega nad pašem Karom Mustafom, ki naj bi se prek zgodbe o Martinu Krpanu in Brdavsju po svoje raztegnila še na novejšo odnose (Tito—Stalin). O pesniku in umetnostnem zgodovinarju Vojeslavu Moletu piše Riccardo Casimiro Lewanski z videmske univerze. S prispevki sodelujejo še Branko Marušič iz Nove Gorice — Goriški muzej (*Nekaj pripomb k Preg-*

ljevi podobi zdravnika dr. Antona Muznika), Neva Godini z videmske univerze (*V spomin leta 1607 v Vidmu...*), Pavle Merku s tržaškega radia (*Slovenski antropotoponimi na Krasu*), Lojzka-Luigia Bratuž z videmske univerze (*Jan Baudouin de Courtenay in Slovenci na Goriškem*), Silvana Schiavi Fachin z videmske univerze (*Kakšna dvojezičnost za Slovence v Videmski pokrajini?*), Josip Tavčar z zavoda Žiga Zois v Trstu (*Slovensko gledališče v Trstu stikališče idej in ljudi*), Alice Parmeggiani Dri z videmske univerze (*Razširjenost hrvaške in srbske književnosti v nekaterih tržaških revijah [1945—1973]*), Cornelio Cesare Desinan s srednje šole v Povolettu (*Pogledi na toponomastiko Kranjske*), Marija Cenda s tržaške šole France Prešeren (*Anton Aškerc na jadranskih obalah*), Robert Petaros (*Ivan Trinko: Samogovor poljskega pregnanca*), o istem tudi Jolanta Kowalska Durazzano z videmske univerze, Riccardo Casimiro Lewanski (*Slovenska književnost v angleških prevodih*, bibliografija) in Marijan Breclj iz Nove Gorice — Goriški muzej (*Neznana slovenska rokopisna slovnica poljskega jezika*).

*

Izjemoma se ustavimo ob berilu *Slovensko slovstvo*, ki so ga izdali v Melbournu v Avstraliji (Slovenska knjigarna Baragov dom). Sestavila ga je Aleksandra Ljudmila Ceferin Vadnjal, rojena v Ljubljani. Po opravljenih diplomah na dveh avstralskih univerzah je najprej predavala visokošolcem, zdaj pa poučuje angleščino in

primerjalno jezikoslovje na srednji stopnji. Berilo *Slovensko slovstvo* je sestavila kot oporo *Slovenskemu jezikovnemu priročniku*, ki ga v Avstraliji že dalj časa z uspehom uporabljajo. Ceferinova, ki je članica več avstralskih strokovnih in umetniških združenj, predvsem pa deluje v slovenskih organizacijah, je *Slovensko slovstvo* zasnovala zelo informativno in dokaj izčrpno. Sega od ljudskega pesništva do sodobnih aforizmov in zajema malone vse literarne zvrsti. Poskrbela je tudi za kratko in pregledno spremno besedo. *Slovensko berilo* je zasnovano po cvetniškem načelu, zato se je zgodilo, da je posamezen književnik predstavljen tudi samo z enim delom, nekaterih pa v izboru tudi ni. Toda to je glede na časovni razpon, ki si ga je sestavljalka zastavila, in glede na oddaljenost od domovine zanemarljiva okoliščina. Za ponazoritev izčrpnosti navajamo imena književnikov, ki so upoštevani v poglavju *Sodobno slovstvo*: Matej Bor, Cene Vipotnik, Jože Udovič, Mira Mihelič, Ivan Minatti, Lojze Krakar, Beno Zupančič, Andrej Hieng, Alojz Rebula, Kajetan Kovič, Janez Menart, Ciril in Jaša Zlobec, Tone in Marko Pavček, Edvard Kocbek, Boris Pahor, Dominik Smole, Pavle Zidar, Dane Zajc, Taras Kermauner, Veno Taufer, Rudi Šeligo, Janko Messner, Tomaž Šalamun, Niko Grafenauer, France Forstnerič, Tone Kuntner, Marjan Kolar, Bojan Štih, Ervin Fritz, Tone Peršak, Milan Šega, Vladimir Kavčič, Marko Kravos, Danilo Lokar, Cveto Preželj in Jože Petelin.